

УДК 330.322: 631.16

Кравчук Н. І.

к.е.н., доц.

Житомирський національний агроекологічний університет

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті визначено необхідність інвестиційної діяльності підприємств галузі сільського господарства. Оцінено сучасний рівень інвестиційної активності суб'єктів господарювання в Україні. Проаналізовано обсяги та темпи іноземного інвестування в економіку країни, у тому числі за сферами економічної діяльності. Наведено стан інвестиційної активності у сільському господарстві Житомирської області, зокрема обґрунтовано доцільність капіталовкладень в інноваційні проекти, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств аграрного сектора. Ідентифіковано проблеми інвестування та напрями їх вирішення.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна активність, іноземні інвестиції, сільськогосподарські підприємства

Постановка проблеми. Необхідною умовою розвитку аграрних підприємств є цілеспрямована інвестиційна діяльність, від обсягів та ефективності якої значною мірою залежить процес відродження сільського господарства, що потребує значних коштів на структурну перебудову, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції тощо. Ефективному процесу практичного освоєння інвестиційних розробок перешкоджають слабка адаптація та низька інвестиційна активність аграрних підприємств, відсутність комплексного застосування інвестицій тощо. З огляду на вищезазначене виникає необхідність обґрунтування теоретико-

методологічних засад переходу аграрних підприємств на інноваційну модель розвитку, розробку організаційно-економічних механізмів практичного застосування інноваційної продукції з метою підвищення рівня наукоємного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів інвестиційного розвитку та ефективності інвестицій відображені у працях зарубіжних вчених: Ф. Кене, Т. Мана, Д. Рікардо, А. Сміта та інших. Теоретичні, методологічні та практичні засади ефективності інвестицій поглиблено у працях М. Портера, Й. Шумпетера, П. Самуельсона. Проблеми ефективності інвестицій в аграрну сферу присвячено роботи вітчизняних дослідників В. Андрійчука, П. Канінського, М. Коденської, П. Саблука, В. Топіхи, О. Скидана, В. Юрчишина. Проте проблема зростання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств залишається недостатньо вивченою, що обумовило вибір теми дослідження.

Формування цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних положень і розробка практичних рекомендацій щодо зростання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Об'єктом дослідження є процес активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних аспектів інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах дестабілізації сільськогосподарського виробництва.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали основні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблеми теорії і практики інвестиційної діяльності, законодавчі та нормативні акти. У процесі дослідження використано такі методи: абстрактно-логічний (теоретичне узагальнення і формування висновків); економіко-статистичний (аналіз сучасного стану і тенденцій інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств); розрахунково-конструктивний;

монографічний (вивчення тенденцій інвестиційної діяльності досліджуваних підприємств) та ін. Для оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств використано статистико-економічний метод, зокрема його прийоми – графічний, порівняння тощо.

Виклад основного матеріалу. Динамічний розвиток інвестиційної діяльності в сільському господарстві є одним із найважливіших індикаторів добробуту національної економіки, який визначає зміну сукупного попиту та у перспективі обсягу виробленого продукту та рівня зайнятості. Будучи найважливішим фактором стабілізації у сільському господарстві та діяльності сільськогосподарських підприємств, інвестиційна діяльність є складним процесом. Вона залежить від комплексу інших чинників, ідентифікація яких є важливим етапом дослідження, оскільки через них здійснюється вплив не лише на інвестиційну діяльність у сільськогосподарські підприємства, а й створюються загальні умови, стан і перспективи їх розвитку.

Створення належних умов для залучення іноземних інвестицій в економіку країни проводилося з перших років незалежності України. Однак цей процес активізувався після 1995 р., коли прямі іноземні інвестиції почали зростати. Якщо у 1995 р. їх обсяг становив 280 млн. дол. США, то в 2006 р. цей показник перевищив 16 млрд. дол. США [2, с. 239], а в 2011 р. – 56 млрд. дол. США. У 2012 р. загальний обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив 54 млрд. дол. (табл. 1).

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі у I кварталі 2013 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1,56 млрд. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що у 1,8 рази більше показника відповідного періоду 2012 року (885,1 млн. дол.) [5]. Обсяг внесених в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 квітня 2013 р. становив 55,71 млрд. дол. США, що на 1,3% більше їх обсягу на початок 2013 р. та в розрахунку на одну особу населення складає 1226,7 дол.

Прямі іноземні інвестиції в Україну та їх структура (станом на 1.01.13р.)

	Показник	Значення
1.	Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США	54,5
2.	Обсяг інвестицій на душу населення, дол. США	1199
3.	Структура надходження інвестицій, %:	
	Кіпр	31,7
	Німеччина	11,6
	Нідерланди	9,5
	Російська федерація	7,0
	Австрія	6,0
	Франція	3,2
	Сполучене Королівства	4,7
	Швеція	2,9
	Британські Віргінські Острови	3,5
	Швейцарія	2,0
4.	Частка країн ЄС у прямих іноземних інвестиціях, %	78,9
5.	Прямі іноземні інвестиції за видами економічної діяльності, %:	
6.	Фінансова діяльність	29,6
7.	Промисловий сектор, в т.ч.:	31,5
	металеві вироби	11,3
	харчові продукти	5,6
	електроенергія, газ та вода	2,8
	видобувна	2,8
	хімічна	2,4
	машинобудування	2,1
8.	Сільське господарство	10,3
9.	Нерухомість	16,6
10.	Торгівля	11,0
11.	Інше	1,0

Джерело: побудовано за даними [6].

Інвестиції надійшли зі 136 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів увійшли Кіпр – 17,69 млрд. дол., Німеччина – 6,12 млрд. дол., Нідерланди – 5,26 млрд. дол., Російська Федерація – 3,81 млрд. дол., Австрія – 3,42 млрд. дол. З країн ЄС залучено 43,61 млрд. дол. інвестицій (78,9%) загального обсягу (акціонерного капіталу), із країн СНД – 4,31 млрд. дол. (7,7%), з інших країн світу – 7,79 млрд. дол. (14,0%).

На підприємствах промисловості зосереджено 17,17 млрд. дол. або 31,5% загального обсягу прямих інвестицій, в установах фінансової та страхової діяльності акумульовано 16,22 млрд. дол. (29,6%).

Прямі інвестиції з України здійснено до 49 країн світу. Їх обсяг станом на 1 квітня 2013 р. становив 6,52 млрд. дол., у т.ч. у країни ЄС – 6,05 млрд. дол. (92,8% загального обсягу), у країни СНД – 370,5 млн. дол. (5,7%), в інші країни світу – 97,6 млн. дол. (1,5%) [3].

Починаючи з 2008 р., спостерігається збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор, проте рівень приросту є диференційованим: у 2008 р. – 45 %, у 2009 р. – лише 3,9 %, при значенні цього показника по всій економіці – 6,6 %. Структура інвестицій в основний капітал сільського господарства, мисливства та лісового господарства загалом по Україні та регіонах значно відрізняється, що зумовлене значними відмінностями їх інвестиційної привабливості. Основна частина (80 %) іноземного капіталу зосереджується у восьми областях України: Дніпропетровській, Київській, Одеській, Донецькій, Запорізькій, Харківській, Львівській. Найбільша їх частка в м. Києві та Київській області – 32,1 %. В Житомирську область у 2012 р. надійшло всього 5,1 % інвестицій від загального обсягу, що недостатньо для ефективного розвитку регіону. Якщо у 2000 р. обсяг інвестицій в основний капітал в Житомирській області становив 256 млн. грн., що складає 1,08 % від загального обсягу інвестицій в економіку України, то в 2013 р. це показник збільшився в 10 разів і становив 2755 млн. грн. Водночас у структурі капітальних інвестицій на сільське господарство доводиться 15,3 % (рис. 1).

Основними країнами-інвесторами сільського господарства Житомирської області є Данія, Німеччина, Франція, Кіпр, Нідерланди, Російська Федерація тощо. В цілому, на Житомирщині понад 100 підприємств з вітчизняним та іноземним капіталом реалізують ті або інші інвестиційні проекти, зокрема: ТОВ “А.Т.К.” (використовує 19,4 тис. га земельних угідь у Любарському,

Чуднівському та Бердичівському районах) здійснено будівництво насінневого заводу в с. Печанівка Романівського району та комплексу картоплесховищ у Чуднівському районі. Водночас реалізація згаданих проектів відбулася без врахування екологічних вимог при розміщені нових об'єктів та потребує додаткових капіталовкладень.

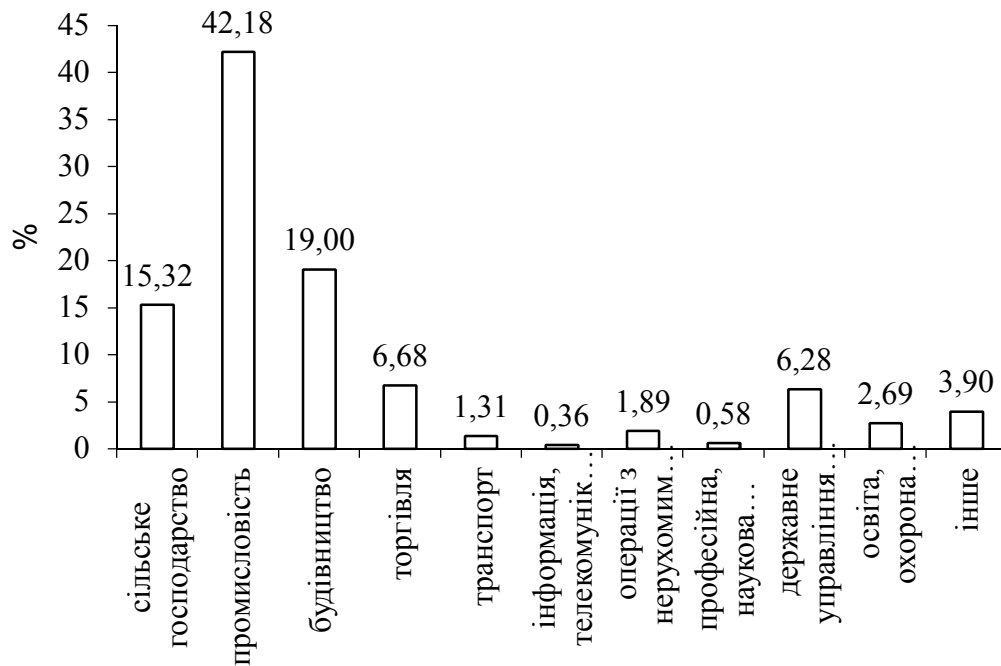

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій Житомирської області за видами економічної діяльності у 2013 р.

Джерело: розраховано за даними [1].

Агрофірма “Світанок” (орендує 21,4 тис. га земельних угідь) реалізувала інвестиційний проект по будівництву сучасного елеватора у Ружинському районі.

За участі держави (50 % відшкодування витрат на реконструкцію і будівництво ферм та тваринницьких комплексів) відбувається реалізація інвестиційних проектів в ТОВ “Галекс-Агро” (Новоград-Волинський район). Відповідно введено в експлуатацію реконструйований молочно-товарний комплекс потужністю 400 голів корів молочного напрямку та змонтовано доїльну залу із сучасним обладнанням фірми “Вестфалія-Сьорж”. Також

інвестиційною компанією ТОВ “ВВ Агро” збережено два племінні заводи, племінний репродуктор по вирощуванню поголів’я ВРХ м’ясних порід (с. Велика Рача Радомишльського району) [7].

Головним недоліком існуючої інвестиційної активності в галузі сільського господарства Житомирської області є направлення фінансових ресурсів, головним чином, не на підтримку інноваційних напрямів, а на покращення основних виробничих показників аграрних підприємств, спорудження об’єктів виробничої інфраструктури тощо. Інвестиційна привабливість інноваційних аспектів сільськогосподарського виробництва у регіоні залишається низькою. Зокрема, існує ряд пропозицій в галузі сільського господарства Житомирщини щодо потреби ресурсів для реалізацій інноваційних проектів (табл. 2).

За джерелами фінансування Житомирської області 45% капітальних інвестицій освоєно за рахунок кредитних ресурсів, 37% – за рахунок власних коштів підприємств та організацій, 8% інвестицій використано з бюджетних коштів. В цілому зростання обсягів освоєних інвестицій спостерігається в усіх видах економічної діяльності, крім промисловості, житлового будівництва та державного управління [1].

Проведені дослідження дозволяють ідентифікувати основні проблеми інвестиційної активності в сільському господарстві (рис. 2). Насамперед, це специфічні особливості сільськогосподарського виробництва, що пов’язані з підвищеною ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності: сезонністю, тривалістю та виробничим процесом, умовами та термінами постачання сировини й матеріалів тощо.

Інвестиційні пропозиції галузі сільського господарства Житомирської області

Назва проекту	Ініціатор	Потреба в інвестиціях	Прогнозований строк окупності	Суть інвестиційної пропозиції
Створення аграрно-промислового і еко-туристичного комплексу "Рідна домівка"	Троянівська сільська рада	48 млн. дол. США	5 років 2 місяці	Створення комплексу із формуванням замкнутого виробничого циклу у сфері виробництва органічно чистої с.-г. продукції
Будівництво тваринницького комплексу на 2 тис. гол.	ТОВ „Лиса гора і Ко”	28 млн дол.	7 років	Будівництво тваринницького комплексу із застосуванням передових технологій утримання та доїння тварин
Будівництво підприємства по вирощуванню осетрових порід риби	ТОВ „Надійність 2 К”	60 млн дол.	3 роки	Вирощування осетрових риб на м'ясо та ікру в екологічно чистих умовах з використанням установок замкнутого водозабезпечення
Будівництво тваринницького комплексу на 1 тис. гол.	СТОВ „Староолекс андрівськ”	10 млн дол. США	4 роки	Будівництво тваринницького комплексу на 1 тис. гол. ВРХ із застосуванням передових технологій утримання тварин
Будівництво тепличного комплексу	Малинська РДА	1,7 млн дол. США	3 роки	Будівництво сучасного тепличного комплексу з метою забезпечення с.-г. продукцією населення Київської та Житомирської областей

Джерело: побудовано за даними Департамент економічного розвитку , торгівлі та міжнародного співробітництва Житомирської обласної державної адміністрації [4].

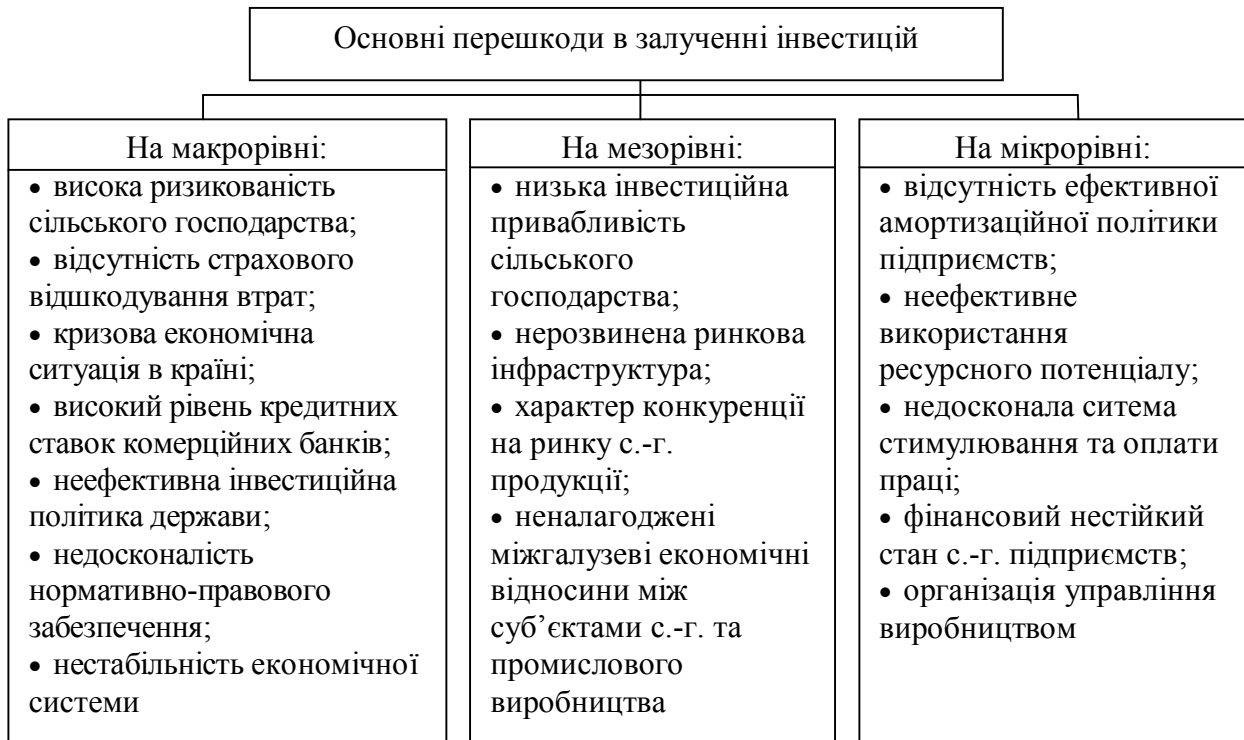

Рис. 2. Перешкоди залучення інвестицій в сільськогосподарські підприємства

Джерело: власні дослідження.

Також проблемними питаннями є складність управління економічною ефективністю використання сільськогосподарських земельних ресурсів через їх правову належність, низькі закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, зростання площ закислених ґрунтів, низький рівень розвитку соціально-побутової інфраструктури тощо. Ідентифікація проблем залучення інвестицій в сільськогосподарські підприємства Житомирської області зумовила пошук напрямів їх розв'язання, що є перспективою подальших досліджень. Насамперед необхідно поліпшити організаційно-економічний механізм інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який дозволив би створити сприятливе інвестиційне середовище для іноземних інвесторів. В Житомирській області слід реалізувати стратегію інноваційного розвитку сільського господарства та залучення інвестицій в високотехнологічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва.

Список використаної літератури

1. Головне управління статистики у Житомирській області. Інвестиції в основний капітал [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua>
2. Жук М.В. Регіональна економіка: Підручник / М.В. Жук. – К.: ВЦ „Академія”, 2008. – 416 с.
3. Законодавство у сфері інвестиційної діяльності. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/>
4. Інвестиційні пропозиції Житомирської області. – Головне управління економіки Житомирської обласної державної адміністрації. – 69 с.
5. Обсяг іноземних інвестицій в економіку України. – прес-служба міністерства економічного розвитку і торгівлі. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Прямі іноземні інвестиції в Україну. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investukraine.com/>
7. Янченко З.Б. Інвестиційна підтримка науково-дослідної діяльності підприємств Житомирської області [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>

КРАВЧУК Н. И. СОВРЕМЕННЫЙ УРОВЕНЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье определена необходимость инвестиционной деятельности предприятий отрасли сельского хозяйства. Оценён современный уровень инвестиционной активности хозяйственных субъектов в Украине. Проанализированы объёмы и темпы иностранного инвестирования в экономику страны, в том числе по отраслям экономической деятельности. Приведено состояние инвестиционной активности в сельском хозяйстве

Житомирской области, в частности обоснована необходимость капиталовложений в инновационные проекты, что будет способствовать повышению конкурентоспособности предприятий аграрного сектора. Идентифицированы проблемы инвестирования и способы их решения.

Ключевые слова: Инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная активность, иностранные инвестиции, сельскохозяйственные предприятия

KRAVCHUK N. I. CURRENT LEVEL OF INVESTMENT ACTIVITY AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article outlines the need for investment of the industry of agriculture. Reviewed the current level of investment activity entities in Ukraine . Analysis of the scope and pace of foreign investment into the country , including areas of economic activity. Shows the status of investment activity in agriculture , Zhytomyr region, including the expediency of investment in innovative projects that will improve the competitiveness of enterprises of the agricultural sector . Identified problems and areas of investment decision.

Keywords: Investing, investment, investment activity , foreign investment, farms